

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-402-3-34>

**CREATION OF AN ART BOOK: THEORETICAL
AND PRACTICAL ASPECTS IN STUDYING GRAPHIC DESIGNER**

**СТВОРЕННЯ АРТ-БУКУ: ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ
АСПЕКТИ У НАВЧАННІ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНЕРА**

Levytska M. K.

*Doctor of Historical science,
Associate Professor,
Professor at the Graphic Design
and Art of Books Department
Ukrainian Academy of Printing
Lviv, Ukraine*

Левицька М. К.

*доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри графічного
дизайну і мистецтва книги
Українська академія друкарства
м. Львів, Україна*

Diadukh N. Y.

*Ph.D. (History of Art),
Associate Professor,
Head of the Graphic Design and Art
of Books Department
Ukrainian Academy of Printing
Lviv, Ukraine*

Дядюх Н. Й.

*кандидат мистецтвознавства,
доцент,
завідувач кафедри графічного
дизайну і мистецтва книги
Українська академія друкарства
м. Львів, Україна*

Stempitska Yu. S.

*Senior Lecturer at the Graphic Design
and Art of Books Department
Ukrainian Academy of Printing
Lviv, Ukraine*

Стемпіцька Ю. С.

*старший викладач кафедри
графічного дизайну
і мистецтва книги
Українська академія друкарства
м. Львів, Україна*

Британський літератор Вільям Пломер якось зазначив, що «креативність – це здатність поєднувати неможливе» і, здається, на це твердження орієнтовані чимало сучасних мистецьких проєктів [1]. Серед розмаїття актуальних мистецьких форм і практик окреме місце займає такий різновид як арт-бук («авторська книга», «книга художника»)¹, в якому принцип В. Пломера втілюється у

---

¹ Арт-бук (англ. artist's book, artbook) – термін на позначення книги, зробленої власноруч та проілюстрованої вручну, що існує нерідко в одному примірнику і дозволяє використовувати окрім традиційних матеріалів (папір, картон) і засобів ілюстрування, цілком незвичні і нетипові для друкованих видань. В даному випадку термін арт-бук застосовуємо рівнозначно до українського відповідника «авторська книга».

найнесподіваніших формах. Адже арт-бук, не відносячись до жодної із категорій – каталог, щоденник, скетч-бук, дитяча книга, фотоальбом, може бути одночасно усім цим [2]. Інша засаднича властивість арт-бука чи авторської книги – інтеракція/взаємодія із глядачем/читачем, як неодмінна умова його функціонування.

Розмірковуючи про потенціал арт-бука як мистецького твору, здатного транслювати важливі й актуальні ідеї сьогодення, можемо поділитися досвідом щодо вивчення теоретичних та практичних аспектів творення арт-бука у рамках програми підготовки фахівців зі спеціальності 022 – графічний дизайн Української академії друкарства (далі-УАД). Порівняно із іншими художніми спеціальностями, вказана програма УАД орієнтована не лише на вивчення класичних мистецьких творів у рамках дисциплін «Історія мистецтва», «Рисунок», «Живопис», але й на ознайомлення студентів із модерними, неklasичними мистецькими формами у межах інтегрованої програми з історії графічного дизайну, конструювання, ілюстрування та оформлення друкованої продукції та курсу зі створення авторської книги [3].

Якщо у класичних формах книги існують правила, які обмежують та ставлять дизайнера у певні рамки, то свобода форм і матеріалів, сукупність засобів візуальної комунікації в авторській книзі дають можливість наповнити звичні предмети глибинними сенсами, точно виразити ставлення автора до теми, побудувати основний наратив та візуалізувати ідею, яка буде зрозумілою навіть без текстового супроводу.

Як різновид графічної творчості артбук став одним із «продуктів» сучасної візуальної культури, що поєднує прийоми мистецтва, реклами, комунікативних стратегій, крафтової майстерності, із дуже особистісним, персоналізованим досвідом, враженнями, емоціями тощо. В умовах історичних трансформацій і трагічних подій війни в Україні, артбук як спосіб вираження рефлексій митця набув особливого впливу. Наприклад, вагомі досягнення у цьому виді графічної творчості мають Павло Маков, Олена Турянська, творча майстерня «Аграфка», проекти яких сфокусовані як на особистих переживаннях авторів, так і на проблемах масштабів цілої країни. Такі приклади (українські і світові) дозволяють на теоретичному рівні пропрацювати зі студентами чимало теоретичних аспектів: внутрішні інтенції митця щодо задуму, відгук митця на суспільні запити чи резонанс із внутрішніми емоційними станами (відчуттями), фокус на аудиторію глядачів, художні стратегії при виборі техніки, матеріалів і засобів, суголосність до стилістики епохи або різка свідомо зміна стилю.

Практична реалізація власного творчого задуму у формі авторської книги (арт-бука) розкриває перед студентами нові можливості і також ставить ряд питань. Після російського вторгнення 2022 р. ключовою стала фіксація на сторінках книги моментів та подій війни. Зокрема, такий відгук на події війни демонструє візуальна авторська книга «24», виконана як дипломний проєкт студенткою Марією Кочеровою (2022). Книга «24» є своєрідною рефлексією на репортажі з місць проведення воєнних дій, попередження населення про небезпеку, дописи у соціальних мережах, заголовки перших шпальт газет, фрази ведучих у радіоетерах, звуки сирен, що лунали звідусіль – на все, що вказувало авторці про близькість війни. Марії Кочеровій вдалось наповнити книгу історіями та фотографіями очевидців.

Книгу можна читати з будь-якої сторінки, зображені події не є послідовними у часі та демонструють калейдоскоп настроїв українців. Частина загального наративу подається у вигляді кодів, знаків, натяків, які перетворюються в образи і розповідають історію війни, шляхом вираження результатів мислення та бажання помовчати або залишити щось без коментарів.

Загальний обсяг книги становить 64 сторінки (8 зошитів по 8 сторінок), які становлять цілісну хроніку перших місяців агресії. Вирішення обкладинки у суцільному чорному кольорі передає відчуття порожнечі та спустошеності, адже на ній немає жодного слова чи ілюстрації. Лише на пояску-стрічці, що тримає обкладинку, зазначені назва книги та відомості про авторку. Стрічка-пояс, у розумінні авторки, наче дає відчуття безпосереднього споглядання бойових дій через щілину. Відкрита конструкція шиття книжкового блоку інтерпретується авторкою як оголеність почуттів та внутрішня безпорадність українців у перші дні війни.

За творчим задумом весь артбук рівномірно розділений картами українських міст та стилістикою їх зображення. Чітка картографічна передача об'єктів місцевості у потрібному масштабі, точні лінії, чіткі межі, одноколірні заливки кольору створюють відчуття документальності.

Разом з тим, чорне тло на картах міст зображено в стилістиці диму, який намальовано на інших ілюстраціях “шумним” пензлем. У кольоровому варіанті використані червоний та блакитний кольори для тла, а поверх них застосовано чорний колір – все це з використанням «шумного» пензля створює ефект невизначеності та небезпеки. Відкритий колір використовується для зображення прапора України та червоних об'єктів, які позначають небезпеку.

Між сторінками з картами та ілюстраціями про міста-герої рівномірно розподілені два типи ілюстрацій: 1) виконані з активним використанням кольору, багатофігурних композицій, тексту та акцентів з різних стилів; 2) схожі на рисунок олівцем з додаванням кольору. За задумом авторки, калька, що передує ряду сторінок виконує роль «уповільнювача» сприйняття ілюстративного ряду та підкреслює ротаційний ефект при прочитанні інформації.

Окремою складовою створеного візуального ряду є композиції форзаців. Вони демонструють небо у часі війни та у мирний час. Авторка провела паралель між текстурою шуму, що може бути як чорним димом війни так і білосніжними хмарами на небі. У книзі «24» авторка вдало вловила момент зміни фокусу, коли загальнонаціональна вразливість перетворилася на жагу до життя, до захисту найдорожчого, до прагнення зберегти те, що цінне для кожного.

Загалом, аналізований проект арт-бука, був одним із багатьох, здійснених студентами спеціальності графічний дизайн впродовж 2022-2023 років. Інтерес студентів до такої художньої форми вираження творчих ідей та задумів, демонструє значні потенційні можливості професійного (практичного й теоретичного) зростання за допомогою вивчення і створення власних арт-буків.

Література:

1. Alexander, Peter F. Plomer, William Charles Franklyn (1903–1973), poet and novelist. Oxford Dictionary of National Biography (online ed.).
2. Lorenz, Angela. Artists's Books: For Lack of a Better Name. URL: <http://www.angelalorenzartistsbooks.com/whatis.htm>
3. Студентська наукова робота кафедри графічного дизайну у мистецтва книги УАД. URL: <http://gdmk.uad.lviv.ua/studentska-naukova-robota>